

Tehy ry:n lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi terveydenhuoltolain ja sosiaalihuoltolain muuttamisesta

Johdanto

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi terveydenhuoltolakia ja sosiaalihuoltolakia siten, että sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvästä harjoittelusta suoritettaisiin valtion varoista korvausta hyvinvointialueille, HUS-yhtymälle, Helsingin kaupungille ja tietyin edellytyksin yksityisille palveluntuottajille.

Esityksen mukaan harjoittelusta aiheutuu palvelujärjestelmälle välillisiä kustannuksia harjoittelun suunnittelun, harjoittelijan perehdytyksen ja ohjauksen sekä korkeakoulujen kanssa tehtävän yhteistyön muodossa. Ammattikorkeakoulut ovat maksaneet sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden kanssa tekemiensä sopimusten perusteella korvausta harjoittelusta aiheutuviin kustannuksiin. Korvausten yhteismäärä on ollut noin 14,2 miljoonaa euroa vuodessa (vuonna 2020).

Esityksen tavoitteena on vaikuttaa siihen, että sosiaali- ja terveysalan opiskelijoille on tarjolla riittävästi harjoittelupaikkoja ja että opiskelijan saama ohjaus on laadukasta ja vastaa koulutukselle asetettuja tavoitteita. Esityksen tavoitteena on tukea mahdollisimman hyvät ammatilliset valmiudet omaavan henkilöstön valmistumista alalle. Muutos mahdollistaa ammattikorkeakoulujen maksamista korvauksista luopumisen.

Tehyn lausunnon yhteenveto

Tehy pitää ammattikorkeakouluharjoitteluun liittyvien koulutuskorvausten säilyttämistä toimintayksiköille kriittisen tärkeänä toimenpiteenä kriisissä olevalle hoitoalalle. Moitimme lausuntopyyntöä ajankohtaa keskellä vilkkainta lomasesonkia. Asia on erittäin tärkeä ja asiaan liittyvän dialogin mahdollistaminen mm. Tehyn yhteistyöjäsenjärjestöjen kanssa on ajankohdan takia haastavaa.

Esityksen mukainen koulutuskorvausten siirtäminen ammattikorkeakouluilta valtion varoista korvattavaksi on hyväksyttävää tietyin ehdoin. Harjoittelut ovat ammattiin oppimisen näkökulmasta tutkintokoulutuksen keskeisin opintovaihe, jossa opiskelija saa kliinisiä valmiuksia tulevaan ammattiin. Hallituksen esitys säätää ammattikorkeakoulujen harjoittelujen aikaisista koulutuskorvauksista em. lakeihin yhdenmukaistaa menettelyn lääkäri- ja hammaslääkärikoulutuksen sekä sairaanhoitajien rajatun lääkkeenmääräämiskoulutuksen kanssa.

Laadukas harjoittelunohjaus vie toimintayksiköiden resurssia monin tavoin. Välttämättömiin kustannuksiin voidaan lukea suojavaatteet, toimikortin ja pukukaappien vuokrat. Tämän lisäksi toimintayksikön työpanosta suunnataan harjoittelun ohjauksen lisäksi opiskelijoiden perehdytykseen toimintayksikön organisaatiosta, opiskelija-arviointiin, harjoittelun suunnitteluun ja järjestämiseen liittyviin tehtäviin, yhteistyöhön ammattikorkeakoulun kanssa, hallinnollisiin tehtäviin sekä harjoittelun laadun hallintaan ja kehittämiseen. Näiden kustannusten kattamiseksi koulutuskorvaukset tarvitaan ja ne tulee suorittaa valtakunnallisesti yhdenmukaisten periaatteiden mukaisesti.

Pidämme tärkeänä, että toimintayksiköille osoitettavat koulutuskorvaukset kohdennetaan harjoitteluista aiheutuviin kustannuksiin. Tätä edesauttaa se, että hallituksen esityksessä pykälätasolle kirjataan koulutuskorvausten kohdentaminen juuri tähän tarkoitukseen. Pidämme hyväksyttävänä sitä, että esityksen mukaisesti koulutuskorvauksia voisivat toimintayksiköt hakea jälkikäteen puolivuositain.

Tällöin korvaukset kuvaisivat todellisia harjoittelun volyymeja, kun korvauksia haettaisiin toteutuneiden harjoitteluviikkojen perusteella. Puolivuosittaisessa haussa on syytä huomioida ammattikorkeakoulujen lukuvuosirytmii ja sen jakautuminen syys- ja kevätlukukauteen. Harjoittelut toteutuvat tässä raamissa.

Esityksen taloudelliset vaikutukset on huomioitu valtion vuoden 2023 talousarvioon, jossa ehdotetaan lisättävän 14,2 miljoonaa euroa sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakoulututkintoihin sisältyvän harjoittelun kustannusten maksamiseen hyvinvointialueille, HUS-yhtymälle, Helsingin kaupungille ja tietyin edellytyksin yksityisille palveluntuottajille. Ilman tätä lisäystä koulutuskorvausten siirto ei olisi mahdollinen. Olemme kuitenkin huolissamme koulutuskorvauksiin varattavan valtionosuuden tasosta vuosittain. Koulutuskorvausten kustannukset kasvavat koko ajan mm. opiskelijoiden määrän kasvaessa. Esim. vuonna 2017 ammattikorkeakoulujen arvioitiin suoritettavan harjoittelumaksuja n 8.3 miljoonaa, kun vuonna 2020 kustannukset olivat jo 14.2 miljoonaa euroa. Tämä tason nousu on huomioitava vuosittain valtion hyvinvointialueille osoitettavassa vuosittaisessa talousarviossa. Koulutuskorvausten riittävä taso mahdollistaa toimintayksiköissä panostuksen myös harjoittelunohjauksen kehittämiseen ja ohjaajien ohjausosaamisen tukemiseen. Esimerkiksi valtakunnallinen ohjaajakoulutus lisääi ohjaajan tehtävään osallistuvan ammattihenkilön osaamisen tunnistamista ja tunnustamista sekä osaamista vastaavan palkkauksen kehittymistä.

Jatkossa olisi lisäksi hyvä selvittää, voidaanko tulevaisuudessa loppuvaiheen ammattikorkeakouluopiskelijalle maksaa harjoittelustaan palkkaa. Joissakin toimipaikoissa on jo nyt mahdollista esimerkiksi opiskelijan kesätöiden opinnollistaminen. Tässä on kuitenkin tärkeä huomioida opetus suunnitelman sisällölliset tavoitteet, valtakunnallisesti yhdenmukainen menettely ja opiskelijan suostumus.

Ammattikorkeakoulun opettajan rooli opiskelijan harjoittelun ohjauksessa on keskeinen. Esityksen muistiossa ei huomioida tätä näkökulmaa. Emme tule hyväksymään sitä, että harjoittelun aikaisen ohjauksen vastuu jäisi vain toimintayksikön ammattihenkilölle. Ammattikorkeakoulun opettajan tulee olla nykyistä vahvemmin mukana opiskelijan harjoittelunohjauksessa ja jalkautua toimintayksiköihin opiskelijan rinnalle. Tähän tulee ammattikorkeakoulujen tulevaisuudessa panostaa, kun harjoittelumaksuista rahaa jää käytettäväksi. Ammattikorkeakoulujen tulee kehittää tätä varten ns. klinisten opettajien toimenkuvia, jotka vastaavat opiskelijan harjoitteluprosessista. Tämän lisäksi ammattikorkeakoulujen harjoittelumaksuista jääviä varoja tulee suunnata opetuksen laadun parantamiseen. Erityisesti ammattitaitoa edistävissä opinnoissa lähiopetustunteja ja klinisten asiantuntijaopettajien määrää on lisättävä.

Esityksessä todetaan, että koulutuskorvauksia voidaan osoittaa tietyin edellytyksin myös yksityisille palveluntuottajille. Sote-alan ammattikorkeakouluharjoittelut toteutuvat yhä useammin myös yksityisen palveluntuottajan toimintayksiköissä. Harjoittelun asetelma ei poikkea ohjaajan tai opiskelijan näkökulmasta julkisella tai yksityisellä sektorilla. Esityksen muistion perusteella ei selviä mitä ovat nämä edellytykset, jolloin yksityiselle palveluntuottajalle koulutuskorvauksia voitaisiin maksaa? Nämä edellytykset tulee vielä selvittää ja huomioida, että käytäntö on tulevaisuudessa valtakunnallinen. On myös huomioitava, että sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakouluopiskelijoita harjoittelee hyvinvointialueiden ja yksityisten palveluntuottajien lisäksi kunnissa eri sektoreilla. Esimerkiksi sosionomiopiskelijat suorittavat harjoitteluja varhaiskasvatuksessa. Tämän vuoksi myös kunnille tulee antaa mahdollisuus hakea korvausta harjoittelujen ohjauksesta.

Tämän lausunnon valmisteluun on osallistunut myös Suomen Sairaanhoidajat, Suomen Kätilöliitto ja Suomen Röntgenhoitajaliitto.

Helsinki 1.8.2022

Millariikka Rytönen
puheenjohtaja
Tehy ry

Lisätietoja: tutkimuspäällikkö Juha Kurtti, juha.kurtti@tehy.fi